

พระเจ้าอยู่หัวกับการแพทย์ไทย*

วิทยา จารุพูนผล พ.บ.**

บทนำ

เนื่องในโอกาสจิตสมัยพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 นี้ ปวงชนชาวไทยทุกคนต่างรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีต่อพสกนิกรอย่างใหญ่หลวงทั่วกัน ตลอดระยะเวลาที่ 41 ปี นับตั้งแต่ได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นต้นมา ได้ทรงดำรงมั่นคงอยู่ในทศพิธราชธรรม 10 สังคหวัตถุ 4 และจักรวรรดิวัตร 12 ประการ อย่างครบถ้วนบริบูรณ์มาโดยตลอด ทั้งยังได้ทรงตั้งมั่นอยู่ในธรรมแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงมีพระราชอุตสาหะในพระราชกิจใหญ่น้อยเพื่อความเจริญของประเทศชาติและความสุขสมบูรณ์ของประชาชน ตลอดระยะเวลาอันยาวนานนี้ มหาชนต่างประจักษ์แล้วว่าพระองค์ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจอันหนักยิ่งตามพระราชปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการโดยสม่ำเสมอ พระบรมราชปณิธานดังกล่าว คือ "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" แพทย์สมาคมจึงเห็นสมควรจัดให้มีการรวบรวมพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านอันเกี่ยวเนื่องกับการแพทย์ของประเทศไทยขึ้นไว้เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและร่วมฉลองในหามิ่งมงคลสมัยนี้ สืบไป

พระราชประวัติ^{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12}

พระราชสมภพ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2470 ตรงกับเดือนอ้าย ขึ้น 12 ค่ำ ปีมะเส็ง จุลศักราช 1289 เวลา 8.45 น. ณ โรงพยาบาลเมทอนออร์ป็น นครบอสตัน รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ทรงเป็นพระโอรสองค์เล็กในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก (สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์) ซึ่งในขณะนั้น สมเด็จพระบรมราชชนกและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงศึกษาวิชาแพทย์ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทยได้ถือเอาวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์ท่าน คือ วันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี เป็นวันชาติของไทยในปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ เป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช นับแต่ประสูติกาลตามพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ได้สถาปนาพระยศพระโอรสและพระธิดาในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกรมหลวงสงขลานครินทร์ขึ้นเป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า ประกาศ ณ วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2470 พระบรมเชษฐาและพระเชษฐภคินี ร่วมพระบรมราชชนกและพระบรมราชชนนีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีตามลำดับดังนี้ คือ

1. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา สมภพเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2466 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
 2. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 พระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2468 ณ เมืองไฮเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมนีและเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 พระชนมายุได้ 21 พรรษา
 3. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
- ใน พ.ศ. 2471 ได้โดยเสด็จพระบรมราชชนก ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาวิชาแพทยศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา กลับยังประเทศไทยและประทับ ณ วังสระปทุม ต่อมาไม่นานสมเด็จพระบรมราชชนกได้สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2472 ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุไม่ถึงสองพรรษา

การศึกษาในชั้นต้น

ในปี พ.ศ. 2475 พระชนมายุได้ 5 พรรษา ทรงเข้าศึกษาวิชาชั้นต้นที่โรงเรียนมาร์แตร์เดอี ถนนเพลินจิต กรุงเทพฯ

ในปี พ.ศ. 2476 พระองค์ได้เสด็จไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงศึกษาวิชาในหลักสูตรขั้นต้นประถมศึกษาที่โรงเรียนเมียร์มองต์ (Miremont) ณ เมืองโลซานน์ ต่อจากนั้นทรงเข้าศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนนูเวลล์ เดอ ลา สวิส โรมานด์ (Ecole Nouvelle de la Suisse Romande) ตำบลไชย์ (Chailly) เขตเมืองโลซานน์ ทรงเป็นนักเรียนภายนอก คือ เสด็จไปกลับ ต่อมาพระองค์ทรงสอบได้ประกาศนียบัตร (Baccalaureat) ที่โรงเรียน ยิมนาส เดอ โลซานน์ (Gymnase de lausanne) ได้ประกาศนียบัตรบาเชลเยร์ เอสเลตส์ (Bachelier es lettres) ซึ่งเป็นประกาศนียบัตรทางอักษรศาสตร์ ทรงพระปรีชาสามารถรอบรู้ในภาษาต่างประเทศเป็นอย่างดีหลายภาษา มีภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และภาษาละติน หลังจากนั้น

* บทความฉบับนี้ได้รับรางวัลชมเชยจากแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2530

** โรงพยาบาลบ้านโป่ง ราชบุรี 70000

พระองค์ได้เสด็จเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโลซานน์ ในแผนกวิทยาศาสตร์ (Universite de Lausanne, Faculte des Sciences)

ทรงรับสถาปนาพระฐานันดรศักดิ์

ในปี พ.ศ. 2477 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอินทรมหิดล ได้รับอนุญาตให้ตั้งขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2478 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับ สถาปนาพระฐานันดรศักดิ์ขึ้นเป็น “สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช”

เสด็จนิวัตประเทศไทย

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2481 พระองค์ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชนิวัตสู่ประเทศไทยเป็นการชั่วคราว พร้อมด้วยสมเด็จพระพี่นาง และสมเด็จพระราชชนนี ครั้นถึง 4 พระองค์ ทรงประทับอยู่ในพระราชอาณาจักรประมาณ 2 เดือน จึงเสด็จไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงศึกษาวิชาการ

เสด็จนิวัตประเทศไทยครั้งที่สอง ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2488 ได้โดยเสด็จพระบรมเชษฐาธิราช นิวัตสู่ประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งซึ่งตรงกับวันคล้ายวันประสูติของพระองค์พระชนมายุครบ 18 พรรษา

วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ทรงได้รับยศร้อยโท นายทหารพิเศษประจำกรมทหารราบที่ 1 กองพันที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบรมสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เสวยราชสมบัติ

ณ วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 พระองค์ได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ต่อจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 9 ในพระบรมราชจักรีวงศ์ เสด็จพระปรมาภิไธยว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

เสด็จไปทรงศึกษาต่อ

วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2489 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงศึกษาวิชาการต่อไป แต่เนื่องจากต้องทรงรับพระราชภารกิจเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง พระองค์ได้ทรงเปลี่ยนแนวการศึกษาจากเดิมคือ วิชาวิทยาศาสตร์ไปเป็นวิชาใหม่ คือ “Licence et Doctorat es Sciences Sociales” ณ มหาวิทยาลัยแห่งเมืองโลซานน์ ซึ่งเป็นวิชาในด้านการปกครอง กฎหมาย ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์และรัฐศาสตร์

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จนิวัตพระนครเพื่อถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ราชาภิเษกสมรส

วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2492 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหมั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาองค์ใหญ่ในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสรนาค (หม่อมเจ้านักขัตมงคล กิติยากร) และหม่อมหลวงบัว กิติยากร (สนทวงศ์)

วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2493 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ซึ่งต่อมาทรงได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สถาปนาเฉลิมพระราชอิสริยยศศักดิ์ ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชพิธีประกอบขึ้น ณ วัดสระเปทุม ซึ่งเป็นที่ประทับของสมเด็จพระพันวัสสา-

อัยิกาเจ้า

พระบรมราชาภิเษก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ทรงรับการเฉลิมพระนามาภิไธยในพระสุพรรณบัฏ ว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทรมายามินทรวชิราภ บรมนาถบพิตร” และในวันที่ 5 พฤษภาคมนี้ของทุก ๆ ปี ต่อมาถือเป็นวันฉัตรมงคล

เสด็จออกทรงผนวช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชศรัทธาในพระบวรพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า จึงได้เสด็จออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมา วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง มีสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ทรงเป็นพระอุปัชฌายะ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2499 ทรงได้รับพระฉายาทางพระพุทธศาสนาว่า “ภูมิพลโลกิण” แล้วเสด็จไปประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงจำพรรษา ณ พระตำหนักปั้นหย่า เป็นเวลา 15 วัน จึงทรงลาผนวช ในระหว่างที่ทรงผนวชนั้น พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการปูชนียสถานสำคัญ และทรงอบรมศึกษาในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เสด็จออกทรงรับบิณฑบาตจากประชาชนทั่วไป และเสด็จลงพระอุโบสถเพื่อทรงทำวัตร ปรากฏว่าประชาชนได้มีความปลื้มปีติโสมนัสในพระราชศรัทธาครั้งนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวันทรงผนวช ประชาชนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดได้หลั่งไหลมาเฝ้าชมพระบารมีอย่างมิดฟ้ามืดวันไม่เคยปรากฏมาแต่ก่อนเลย

เสด็จเลียบพระนคร

ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาและเป็นวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมพรรษาครบสามรอบ ในวันที่ 7 ธันวาคม เป็นพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2514 เป็นวันมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ทรงเป็นพระประมุขของประชาชนชาวไทยได้ครบ 25 ปี คณะรัฐบาลพร้อมด้วยพสกนิกรได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ จึงได้พร้อมใจกันจัดงานเฉลิมฉลองขึ้นตามพระราชประเพณีพระราชพิธี กำหนดเวลา 3 วัน คือวันที่ 8-10 มิถุนายน พ.ศ. 2514

พระราชโอรสและพระราชธิดา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา 4 พระองค์ ทรงพระนามตามลำดับดังนี้ คือ

1. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2494 ณ สถานพยาบาล มงซัวชี ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ต่อมาได้ทรงลาออกจากฐานันดรศักดิ์
2. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าทีปังกรรัศมีโชติ มหาวชิราลงกรณ ประสูติเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2495 ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต ต่อมาได้ทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎ-

ราชกุมาร

3. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธร เทพรัตนสุดาภิวัฒนาดุสิตภคย์ ประสูติเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2498 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ต่อมาได้ทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติสยามบรมราชกุมารี

4. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี ประสูติเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2500 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต

พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการแพทย์ไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรนานาประการ เพื่อส่งเสริมกิจการแพทย์ของประเทศไทย ให้ก้าวหน้ามาโดยตลอด ทรงเจริญรอยตามพระยุคลบาทแห่งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก “พระบิดาแห่งการแพทย์ไทยแผนปัจจุบัน” และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้ทรงศึกษาสำเร็จเป็นพยาบาล รุ่นที่ 8 พ.ศ. 2458 จากโรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์และหญิงพยาบาล¹³ โรงพยาบาลศิริราช ที่ได้ทรงอุทิศพระเกียรติคุณแก่การแพทย์ไทยอย่างมหาดศาล

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับการแพทย์ไทย อาจจำแนกได้เป็น 7 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับโรงเรียนแพทย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อคณะอาจารย์ นิสิต นักศึกษาทุกสถาบันโดยตลอดมา ดังจะเห็นได้จากทรงเสด็จทรงดนตรีพระราชทานนิสิตนักศึกษาเป็นครั้งแรก⁵ เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2500 ณ บริเวณฐานธรรมาสน์ สวนอัมพร มีนิสิตนักศึกษาประมาณ 4,000 คน ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี และทุกครั้งจะทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานให้นิสิตนักศึกษาได้ระลึกถึงหน้าที่ต่อสังคมเสมอ ดังจะเห็นได้จากการเสด็จพระราชดำเนินทรงดนตรีร่วมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ณ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2513 ทรงมีพระบรมราโชวาท ตอนหนึ่งว่า¹⁴ “การแพทย์ของเรามีอยู่ไทยนี้ก็นับว่าเจริญก้าวหน้ามาหลายสิบปีและการศึกษาในด้านการแพทย์ และวิชาใกล้เคียงก็ตามมาเป็นปึกแผ่นเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างดีตลอดมา ...ในด้านการแพทย์มีมาตรฐานสูงเทียบได้กับการศึกษาในนานาประเทศที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าจัดระเบียบการศึกษาได้ดีนานมาแล้ว ผู้ที่เป็นเจ้าของชื่อเสียงคือ สมเด็จพระบรมชนก ท่านก็เป็นผู้ที่สนพระทัยและได้พยายาม ให้การศึกษาในด้านการแพทย์ก้าวหน้าทุกวิถีทางจนท่านได้รับชื่อว่าเป็นพระบิดาแห่งวงการแพทย์ของเมืองไทย ผู้ที่ศึกษาก็นับว่าเป็นลูกของท่านก็นับว่าเรามีสิ่งหนึ่งที่ใกล้เคียงกันก็เพราะว่าเป็นลูกของท่านเหมือนกัน ก็นับว่าพี่น้องจำนวนมากน่าจะใจ...

...การที่เป็นพี่น้องกันคนที่พี่น้องกันควรจะช่วยกันเสมอสามัคคีกันกับช่วยวงศ์ตระกูลให้มีชื่อเสียงดี ช่วยสร้างสรรให้สังคมให้ส่วนรวมมีความเจริญก้าวหน้า...”

พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติเป็นประจำอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตแพทย์ที่จบใหม่ของทุกมหาวิทยาลัยในแต่ละปีตลอดมา ซึ่งทุกครั้งพระองค์จะได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเพื่อเป็นคติประจำใจและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตนเพื่อความเจริญก้าวหน้าของบัณฑิตแพทย์ด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่สูงที่สุดในชีวิตของแพทย์ทุกคน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสนับสนุนการเตรียมอาจารย์แพทย์และการศึกษาค้นคว้าวิจัยของอาจารย์แพทย์ในสถาบันต่าง ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของการแพทย์ไทย โดยพระราชทานผ่านมูลนิธิธรรมาสน์มหิดลสำหรับทุนวิจัยการแพทย์ทุนแรกของประเทศไทยนั้นเป็นทุนที่พระราชทานโดยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

วันมหิดลซึ่งตรงกับวันที่ 24 กันยายนของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก “พระบิดาแห่งการแพทย์ไทยแผนปัจจุบัน” ผู้ทรงบำเพ็ญคุณประโยชน์แก่วงการแพทย์ไทยอย่างใหญ่หลวงตลอดพระชนม์ชีพ และบรรดาแพทย์พยาบาลผู้มีใจกตัญญูและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันสุดจะพรรณนาได้ของพระองค์ท่านได้รวมใจกันก่อสร้างอนุสาวรีย์ของพระองค์ท่านประดิษฐานไว้ ณ ใจกลางแห่งโรงพยาบาลศิริราชเป็นแห่งแรก

พระบรมรูปแห่งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินทรงทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2493 และในวันที่ 24 กันยายนปีเดียวกันได้เริ่มพิธีวันมหิดลขึ้นเป็นครั้งแรก โดยผู้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์

พิธีวันมหิดลได้แพร่ขยายออกไปจากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลไปจนทั่วประเทศ ในปัจจุบันนอกจากในโรงพยาบาลศิริราชแล้ว ยังมีพระบรมรูปสมเด็จพระบรมราชชนกประดิษฐานอยู่ ณ โรงพยาบาลประสาท กรุงเทพฯ โรงพยาบาลสงขลา คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น และโรงพยาบาลนครพนม

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศิริราชพยาบาลขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2429^{21,22,26} ใน พ.ศ. 2432 โรงศิริราชพยาบาลได้ขยายกิจการเป็นโรงเรียนแพทย์แห่งแรกของประเทศไทย เมื่อ ปี พ.ศ. 2436 โรงเรียนแห่งนี้ได้ใช้ชื่อว่า “โรงแพทยากร” และในปี พ.ศ. 2443 ได้รับพระราชทานนามเป็น “ราชแพทยาลัย” พ.ศ. 2459 ได้รวมราชแพทยาลัยเข้ากับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและได้เปลี่ยนชื่อเป็นคณะแพทยศาสตร์ในปี พ.ศ. 2461 จนเมื่อ พ.ศ. 2486 มีการสถาปนามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย 4 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล (ปัจจุบัน คือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล) คณะทันตแพทยศาสตร์และเภสัชศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ (โอนไปสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2498) หลังจากการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์ในปี พ.ศ. 2490 แล้ว ต่อจากนั้นคณาจารย์จากทั้งสองโรงเรียนแพทย์หลักของประเทศคือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์ ก็ได้เป็นแม่แบบในการจัดตั้งสถาบันการผลิตแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์แห่งอื่น ๆ ของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน

สถาบันการผลิตแพทย์ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2530 มีรวม 8 แห่ง อยู่ในกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง และในส่วนภูมิภาค 3 แห่ง ดังต่อไปนี้^{21,25,27}

1. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ก่อตั้งปี พ.ศ. 2432
2. คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก่อตั้งปี พ.ศ. 2490
3. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก่อตั้งปี พ.ศ. 2502
4. คณะแพทยศาสตร์รามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ก่อตั้งปี พ.ศ. 2509
5. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อตั้งปี พ.ศ. 2515

6. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก่อตั้งปี พ.ศ. 2516

7. คณะแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า กรมแพทย์ทหารบก ก่อตั้งปี พ.ศ. 2518

8. คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ก่อตั้งปี พ.ศ. 2528

2. มูลนิธิอานันทมหิดล¹⁷

กำเนิดของมูลนิธิอานันทมหิดลนั้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระราชดำริเห็นการณ์ไกลว่า ประเทศชาติใด ถ้าขาดศิลปวิทยากรชั้นสูงแล้ว ก็จะเจริญสู่ประเทศอื่นเขาไม่ได้ แรกเริ่มทีเดียวนั้น เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนแก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เพื่อคัดเลือก นักศึกษาที่จะมาการศึกษาแล้วจะต้องเป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยม สุขภาพดี บุคลิก ลักษณะและคุณธรรมที่ดี ไปศึกษาต่อในต่างประเทศเพื่อกลับมาเป็นอาจารย์ โครงการนี้ดำเนินมาด้วยดีตลอด และบังเกิดผลเป็นที่น่าพอใจ ที่สุดจนกระทั่ง ได้รับความสนใจจากประชาชนทั้งในและนอกประเทศ และต่อมาทุนพระราชทานนี้ ก็ได้รับการสนับสนุนทางการเงินเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนทุนนี้เป็นรูปมูลนิธิพระราชทานชื่อว่า “มูลนิธิอานันทมหิดล” เพื่อเป็นการถาวรและเป็นพระบรมราชานุสรณ์แห่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ตราสารมูลนิธินี้ได้รับอนุมัติ เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2502 ต่อมามูลนิธิได้ขยายจุดประสงค์ออกไป พระองค์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการแนววิทยาศาสตร์ขึ้น เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2502 เพื่อพิจารณาให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษา วิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนกระทั่งมูลนิธิมีความมั่นคงยิ่งขึ้น เป็นลำดับ จึงได้ขยายการให้ทุนไปยังมหาวิทยาลัยในประเทศอีกหลายแห่ง เพื่อสนับสนุนนิสิตนักศึกษาสาขาอื่น ๆ อีกเป็นอันมากให้ได้ศึกษาเพิ่มเติม เช่น สาขาธรรมศาสตร์ สาขาอักษรศาสตร์ สาขาเกษตรศาสตร์ เป็นอาทิ จนถึงปี พ.ศ. 2528 มีแพทย์ได้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดลแล้ว รวม 49 คน

นอกจากนี้ พระองค์ยังได้ทรงมีพระราชประสงค์จะให้แพทย์ทุกคน ได้ทำการปฏิบัติงานทดลอง วิเคราะห์วิจัย อย่างเต็มที่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินช่วยการครองชีพเพื่อมิให้บรรดาแพทย์ต้องเป็นห่วง ในการขาดแคลนเงินใช้จ่ายประจำตัว จนถึงปี พ.ศ. 2528 มีแพทย์ได้รับพระราชทานทุนส่งเสริมบัณฑิตนี้แล้ว รวม 10 คน

จุดประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งของมูลนิธิอานันทมหิดลที่มีผลต่อความก้าวหน้าทางการแพทย์ ก็คือ มูลนิธินี้ได้จัดหาสถานที่ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็น ต้องใช้ในการทดลองค้นคว้าและวิจัย สำหรับแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจาก ต่างประเทศตามโครงการของมูลนิธินี้ได้ใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ได้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้จัดตั้งหน่วยวิจัยโรคประสาทแห่งมูลนิธิอานันทมหิดลขึ้น

ที่โรงพยาบาลศิริราช ได้จัดตั้งหน่วยวิจัยโลหิตวิทยาแห่งมูลนิธิอานันทมหิดลขึ้น

บรรดาผู้ได้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดลทุกสาขาวิชาเมื่อสำเร็จ การศึกษาแล้วต่างก็ได้กลับมาปฏิบัติงานอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบมา พระราชประสงค์ทุกประการ

3. พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับสภากาชาดไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแก่กิจการ

สภากาชาดไทยอย่างสม่ำเสมอตลอดมาในทุก ๆ ด้าน นอกจากจะทรงพระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ สิ่งของต่าง ๆ แก่สภากาชาดแล้ว พระองค์ได้ทรง ส่งเสริมให้ประชาชนช่วยกาชาดด้วย ดังกระแสพระราชดำรัสในวันทรงประกอบ พิธีเปิดงานกาชาด เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2493 ความตอนหนึ่งว่า

“...สภากาชาดเป็นองค์การกุศลสงเคราะห์ประชาชนผู้มีทุกข์ภัยไข้เจ็บ โดยทั่วไปในบ้านเมืองเรา ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจที่ได้มาเป็นผู้อุปถัมภ์สภากาชาด... ขอชักชวนประชาชนทุกชั้น ชาติ ศาสนา ให้ปฏิบัติตามมติของสภากาชาดไทย ตามกำลังของตน เพราะถ้าสภากาชาดไทยสามารถขยายกิจการกว้างขวาง ออกไปได้มากเท่าใด ประชาชนพลเมืองเองเป็นผู้จะได้รับผลจากการสงเคราะห์ ของสภากาชาดมากขึ้นเท่านั้น...” และกระแสพระราชดำรัสในพิธีเปิดงาน วันกาชาดเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2504 ความตอนหนึ่งว่า

“การมีมนุษยธรรมช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ไม่เลือกว่าจะเป็นชาติใด ภาษาใดให้รอดพ้นจากภัยอันตรายและความทุกข์ทรมานจากโรคภัยต่าง ๆ นั้น เป็นกุศลอันเลิศล้ำ สภากาชาดไทยก็ได้ปฏิบัติตามคุณธรรมข้อนี้ตลอดมา ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเราชาวไทยควรจะได้อุปถัมภ์ด้วยเป็นอันอย่างยิ่ง”

พ.ศ. 2490 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีหน่วยเคลื่อนที่ขึ้นในแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาได้พระราชทานเรือยนต์ พร้อมด้วยเวชภัณฑ์ให้โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ไว้ใช้ในหน่วยเคลื่อนที่ทางน้ำ เพื่อบรรเทาทุกข์ประชาชน พระองค์ได้เสด็จไปพระราชทานเรือยนต์ดังกล่าว ซึ่งสร้างด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ณ ท่าสาคร เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2498

พ.ศ. 2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างสถานบริการโลหิตแก่ประชาชนซึ่งมีความจำเป็น และต้องการเลือด เพื่อช่วยชีวิต ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติขึ้น เพื่อช่วยชีวิตผู้ป่วย ซึ่งในปัจจุบันศูนย์ ดังกล่าวได้ขยายสาขาไปทั่วทั้งประเทศก่อให้เกิดผลดีต่อราษฎร ผู้ป่วยเจ็บ โดยทั่วไป นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2499 สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งองค์สภานายิกาสภากาชาดไทย สืบต่อจาก สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าซึ่งเสด็จสวรรคต

วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2506 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าหมอนพอง จำนวน 2,700 ผืน แก่ผู้ป่วย กู้หน่วยการสภากาชาดไทย เพื่อนำไปแจกประชาชนที่ยากจน จังหวัดเลย

นอกจากพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ยังได้พระราชทานพระบรมราชานุญาติให้อัยยิเยพระนามากิโรยของ พระองค์ไปเป็นพระนามของอาคารและสถาบันทางการแพทย์หลายแห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชของกองทัพอากาศ ดิก ภ.ป.ร.ซึ่งเป็นตึกผู้ป่วยนอก หลังใหม่ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ซึ่งจัดสร้างเนื่องในวาระ ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มีอายุครบ 72 ปีเป็นต้น ทั้งนี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ ที่สูงส่งยิ่งสำหรับข้าราชการทุกคนในสถาบันนั้น ๆ

4. พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับกระทรวงสาธารณสุข 20,21,22,27

ในสมัยต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเป็นช่วงที่สงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งสิ้นสุดลงนั้น ประเทศไทยต้องประสบ กับปัญหาทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นอันมาก โรคระบาดและโรค ร้ายแรงหลายชนิดยังคงพบอยู่เสมอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหา กรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งรับผิดชอบทั้งในด้านรักษา พยาบาลป้องกันโรคและส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพอนามัยของประชาชนทั่วทั้งประเทศ

บังเกิดผลให้กิจการของกระทรวงสาธารณสุขมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ
ตราจนปัจจุบัน ดังเห็นได้จากพระราชกรณียกิจที่จะบรรยายต่อไปนี้

ความสนพระราชหฤทัยในกิจการสาธารณสุข และสุขภาพอนามัย
ของประชาชนชาวไทยนี้ ได้ปรากฏชัดเจนมานานนับตั้งแต่พระองค์เสด็จขึ้นครอง
ราชสมบัติในระยะแรก ๆ ดังที่พระองค์เคยมีพระราชปรารภกับหลวงพ่วงเวช-
ศาสตร์ อธิบดีกรมสาธารณสุข²⁰ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2493 ว่า

“คุณหลวง วันโรคเดี๋ยวนี้มียารักษากันได้เด็ดขาดหรือยัง ยาอะไรขาด
ถ้าต้องการฉันจะให้หา ฉันอยากเห็นกิจการแพทย์ของเมืองไทยเราเจริญมาก ๆ”

สมาคมปราบวัณโรคแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

ในสมัยที่ยังทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธออยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในทางวิชาและศิลปะต่าง ๆ เช่น ดนตรี วาดเขียน
แกะสลัก และถ่ายรูป ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงสายฝน แสงเทียน และยามเย็น
เป็นต้น สำหรับเพลงยามเย็นนั้น นับเป็นเพลงพระราชนิพนธ์เพลงแรก⁵ ซึ่ง
เมื่อเสด็จพระราชดำเนินมาเมืองไทยได้พระราชทานให้วงดนตรีสุนทราภรณ์
อัญเชิญไปเล่นในงานกุศลของสมาคมปราบวัณโรคแห่งประเทศไทย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์ที่สวนอัมพร

การระบาดของโรคโปลิโอและอหิวาตกโรคในประเทศไทย^{8,20}

เมื่อคราวเกิดโรคโปลิโอ และโรคอหิวาตกโรคระบาดขึ้นในประเทศไทย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเป็นผู้นำในการต่อต้านโรคภัยเหล่านี้โดย
ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อจัดซื้อเครื่องมือฉีดยาป้องกัน
อหิวาตกโรคแบบใหม่และรักษาผู้ป่วยโดยไม่คิดมูลค่า รวมทั้งจัดตั้งคลินิกสำหรับ
ผู้ป่วยโรคโปลิโอโดยเฉพาะอีกด้วย

วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2501 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำเกลือ สองแสน ซี.ซี.ซึ่งสถาบันพยาธิ
กรมแพทย์ทหารบก ได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมทบทุนปราบอหิวาตกโรคแก่โรงพยาบาล
โรคติดต่อ ถนนดินแดง

วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
น้ำเกลือ ซึ่งสถาบันพยาธิ กรมแพทย์ทหารบก ทูลเกล้าฯ ถวายมอบให้แก่
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขนำไปรักษาผู้ป่วยที่เป็นอหิวาตกโรค

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์¹⁸

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงห่วงใยผู้ป่วยโรคเรื้อนและพลกนิกร
ที่จะได้รับการติดต่อจากโรคเรื้อน ประกอบกับทรงมีพระราชประสงค์จะให้
งานควบคุมโรคเรื้อนในประเทศไทยได้สำเร็จโดยเร็ว จึงได้โปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระราชทรัพย์ จำนวน 175,104.75 บาท เป็นทุนริเริ่มการรักษา
และควบคุมโรคเรื้อนร่วมกับเงินที่ประชาชนบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล ได้จัดตั้ง
สถานที่อบรมเจ้าพนักงานบำบัดโรคเรื้อนขึ้นในสถานพยาบาลพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์อาคาร และ
พระราชทานนามว่า “สถาบันราชประชานุเคราะห์” เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.
2501 หลังการก่อสร้างอาคารสถาบันแล้วเสร็จ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานเงินทุนที่คงเหลือแก่กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้จัดตั้งมูลนิธิ
ราชประชานุเคราะห์ขึ้นในปี พ.ศ. 2512 เพื่อส่งเสริมงานของรัฐในการณรงค์
ปราบโรคเรื้อน และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์
สถาบันราชประชานุเคราะห์ มีความหมายว่า พระมหากรุณาธิคุณและประชาชน
ได้ร่วมมืออาศัยกันเพื่อความสำเร็จของงานควบคุมโรคเรื้อน และคณะกรรมการ
มูลนิธิได้ถือเอาวันที่ 16 มกราคม เป็นวันราชประชานุเคราะห์ เพื่อน้อมเกล้าฯ

รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นประจำทุกปีตราจนทุกวันนี้ ในเวลาต่อมา
โครงการควบคุมโรคเรื้อนของประเทศไทยก็ประสบผลสำเร็จตามพระราชประสงค์
อย่างดียิ่งทุกประการ

มูลนิธิวิจัยประสาทวิทยาในพระบรมราชูปถัมภ์²⁰

มูลนิธิวิจัยประสาทวิทยาในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดตั้งตามที่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินรายได้
จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์เมื่อปี พ.ศ. 2503 เป็นจำนวนเงิน 702,808.70
บาท เพื่อก่อสร้างตึกวิจัยประสาทขึ้นที่โรงพยาบาลประสาท พญาไท โดยได้
เสด็จพระราชดำเนินทั้งสองพระองค์ ไปทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่
21 กรกฎาคม พ.ศ. 2504 และได้มีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“วิทยาการด้านประสาทวิทยาได้ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก ได้มีการศึกษา
ในด้านระบบประสาทและการเจ็บป่วยในด้านนี้ ซึ่งเกิดจากการอักเสบ เนื้องอก
และหลอดเลือดตีบของสมองเป็นต้น ถึงแม้ผู้ป่วยเหล่านี้จะได้รับการรักษาพยาบาล
เป็นอย่างดี ก็ยังต้องทำการค้นคว้าสาเหตุอื่น ๆ เกี่ยวกับโรคนี้ เพื่อจะได้หาทาง
ป้องกันเสียแต่เนิ่น ๆ ข้าพเจ้าสนับสนุนให้สร้างตึกวิจัยนี้ เพื่อจะได้ศึกษาวิจัย
โรคประสาทแต่ละชนิดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งจะได้ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มี
ความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้นอีกด้วย”

และเพื่อให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ยิ่งขึ้น กระทรวงสาธารณสุข
จึงได้ตั้งเป็นมูลนิธิ เพื่อสนองพระเดชพระคุณตามพระราชปณิธานที่จะให้ทุนวิจัย
ทางประสาทวิทยา โรงพยาบาลประสาท พญาไทได้มีรากฐานมั่นคง อันจะเป็น
การส่งเสริมการวิจัยทางประสาทวิทยาทุกแขนงเป็นประโยชน์แก่ประชาชน
ทุกเชื้อชาติ ศาสนา และทุกเพศ ทุกวัย โดยถ้วนหน้ากัน

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์²⁵

กำเนิดมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้การ
สงเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้ประสบสาธารณภัยทั่วประเทศนั้นนับเป็นพระมหา
กรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีต่อประชาราษฎร์อย่าง
หาที่เปรียบมิได้

เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อคืนวันที่ 25 ต่อกับวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2505
พายุไซร่อนชื่อ “เอเรียต” ได้พัดผ่านเข้ามาทางภาคใต้ของประเทศไทย
ยังความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งสถานที่
ราชการและสาธารณสถานต่าง ๆ อย่างมากมาย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ
ในภาคใต้ถึง 12 จังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่หมู่บ้านชาวประมง แหลมตะลุมพุก
อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช บ้านเรือนราษฎรถูกพัดพาลงทะเลจน
หมดสิ้นมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 600 คน ไร้ที่อยู่อาศัยอย่างกะทันหันประมาณ
16,000 คน กภัยพิบัติในครั้งนี้มีความร้ายแรงกว่าภัยพิบัติใด ๆ ที่คนไทยเรา
เคยประสบพบเห็นมาก่อนในชั่วชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนและของทาง
ราชการได้รับความเสียหายเป็นมูลค่าประมาณ 1,200 ล้านบาท จึงถือได้ว่าเป็น
วันมหาวาตภัยใหญ่หลวงยิ่ง

ในคืนวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2505 ขณะที่ทุกคนกำลังตกตะลึงต่อเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้นอยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสด็จพระเมตตาบาปามี
ให้ปรากฏโดยมีพระราชกระแสรับสั่งให้หัวหน้ากองมหาดเล็ก โทรศัพท์สอบถาม
รายละเอียดและการดำเนินการช่วยเหลือของทางราชการมายังอธิบดีกรมประชา
สงเคราะห์ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองทัพอากาศจัดเครื่องบิน
พิเศษ นำอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์และคณะเจ้าหน้าที่ของทางราชการ พร้อม
ด้วยแพทย์และพยาบาลของสภากาชาดไทยได้เดินทางไปช่วยเหลือที่จังหวัด
นครศรีธรรมราช ในวันรุ่งขึ้นนั้นทันที นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้

พิธีเปิดศึกวิจัยราชประชาสมาสัย ณ สถาบันราชประชาสมาสัย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ผู้ป่วยโรคเรื้อน ซึ่งเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิด

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการปลูกต้นชินโคนา ซึ่งนำไปสกัดเป็นยาควินินใช้รักษาไข้มาลาเรียได้ที่หน่วยเพาะชำ ขุนคอง ตำบลเมืองแหง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ในปี พ.ศ. 2524 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งโครงการพระราชดำริหมอบูบ้าน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้จัดตั้งโครงการนี้ขึ้นในหมู่บ้านที่มีโครงการพระราชดำริหรือโครงการศิลปาชีพพิเศษ โดยคัดเลือกผู้ที่มีความสนใจ ตั้งใจ และชอบช่วยเหลือเพื่อนบ้านมาอบรมให้ความรู้เรื่องการอนามัยพื้นฐาน และงานสาธารณสุขมูลฐาน เมื่อจบการอบรมแล้วมอบยาและเวชภัณฑ์จำนวนหนึ่งให้ปฏิบัติงานในท้องที่ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดรับผิดชอบในการติดตามผลการปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2524 ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน 100,000 บาท ให้โรงพยาบาลเพชรบุรีเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงรับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ซึ่งมารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลนี้

นอกจากนี้ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรถยนต์แล่นโรเวอร์ เครื่องปรับอากาศ รวมทั้งเครื่องมือแพทย์อีก 30 รายการ คิดเป็นมูลค่าหลายแสนบาทให้แก่โรงพยาบาลสกลนคร และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 170,000 บาท เพื่อทำการก่อสร้างประปา ของโรงพยาบาลเชียงคำ จังหวัดเชียงราย (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดพะเยา)

5. หน่วยแพทย์พระราชทาน^{15,16,19,20,22,26,27}

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยเอื้ออาทรในสุขและทุกข์ของประชาชนทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย ได้ทรงตั้งหน่วยแพทย์หลวง หน่วยแพทย์พระราชทานและหน่วยทันตกรรมพระราชทาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดให้มีแพทย์ตามขบวนเสด็จเพื่อตรวจรักษาผู้ป่วยในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพระราชกรณียกิจ และการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ทรงเยี่ยมราษฎรในภาคต่าง ๆ ทุกคราว

แพทย์หลวงและหน่วยแพทย์พระราชทาน

แพทย์หลวงเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งของสำนักพระราชวังต่อเนื่องกันมาแต่รัชกาลก่อน ๆ เรียกกันว่า "หมอหลวง" มีหน้าที่ตรวจรักษาพยาบาลเฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการบริพารที่เจ็บป่วย ครั้นในรัชกาลปัจจุบันเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต แพทย์หลวงในพระบรมมหาราชวังจึงแบ่งส่วนราชการมาประจำในที่ประทับเพื่อบริการข้าราชการบริพารในสวนจิตรลดาและตามเสด็จพระราชดำเนินในการแปรพระราชฐานไปประทับแรมในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อบริการในด้านการรักษาพยาบาลแก่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการบริพาร

ในปี พ.ศ. 2508 ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดใกล้เคียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่าราษฎรไม่ได้รับการดูแลในเรื่องเจ็บป่วยเท่าที่ควร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยแพทย์หลวงที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐานตามเสด็จเปิดหน่วยเคลื่อนที่ชั่วคราวขึ้นในคราวเสด็จถึงถิ่นนั้น ๆ เพื่อรับตรวจรักษาทั่วไป โดยให้เบิกค่าใช้จ่ายจากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แทนงบประมาณแผ่นดินของสำนักพระราชวัง พร้อมทั้งให้เดินทางทำการตรวจรักษาราษฎรที่เจ็บป่วยในถิ่นทุรกันดารทุกวัน

สำหรับในท้องที่ที่ใช้ภาษาท้องถิ่นก็จะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายท้องถิ่นทำหน้าที่สาม เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการซักถามอาการและการจ่ายยา ซึ่งในการปฏิบัติราชการแต่ละครั้งจะมีรายงานให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยเสมอ ทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่ผู้ป่วยเหล่านั้นทุกราย แพทย์หลวงได้ให้บริการแก่ราษฎรในต่างจังหวัด เริ่มด้วยการตรวจรักษาราษฎรวันละ 50-60 คน ต่อมาจำนวนราษฎรผู้เจ็บป่วยมาขอรับการรักษามากขึ้น ถึงปัจจุบันวันละ 700-1,200 คน เกินกำลังแพทย์หลวงจากส่วนของสวนจิตรลดา พระองค์จึงทรงกำหนดโครงการ "แพทย์พระราชทาน" ขึ้นอีกหน่วยหนึ่ง โดยอาศัยกำลังแพทย์จากหน่วยต่าง ๆ เช่น หน่วยแพทย์ทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน สภากาชาดไทย กระทรวงสาธารณสุข ทบวงมหาวิทยาลัย และคณะแพทย์จากกรุงเทพมหานคร ซึ่งล้วนเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้น ในการตรวจรักษาคอนไข บางครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงฉายพระอภิศักในไปยังยารทรงอธิบายการใช้ยาแก่ชาวบ้านด้วยภาษาหรือความหมายง่าย ๆ ในบางครั้งก็ทรงบอญญาแก่เด็กป่วยด้วยพระองค์เอง นอกจากจะพระราชทานทั้งยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มและอาหารแก่ผู้ป่วยที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทแล้ว หากป่วยหนักก็จะทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ให้เข้ารับการรักษาหรือผ่าตัดในโรงพยาบาล ทั้งในส่วนภูมิภาคและในกรุงเทพมหานคร ทรงจัดให้มีสัณยแพทย์อาสาของราชวิทยาลัยสัณยแพทย์แห่งประเทศไทย ตลอดจนจักบุญแพทย์และสัณย-นรีแพทย์ตามเสด็จพระราชดำเนินออกไปตรวจรักษาและผ่าตัดผู้ป่วยที่ทรงรับไว้รักษาในโรงพยาบาลเหล่านี้ ยังความอบอุ่นแก่ประชาชนในทุกแห่งที่เสด็จพระราชดำเนินไปถึง ด้วยเดชพระราชมารมีบังเกิดความปลอญกับแก่ผู้ป่วยโดยถ้วนหน้า จำนวนผู้ป่วยที่พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์นี้ ปีหนึ่ง ๆ ไม่ต่ำกว่า 47,000 ราย เฉพาะในโรงพยาบาลศิริราชในแต่ละปีรับผู้ป่วยในพระบรมราชานุเคราะห์ถึง 1,000 ราย นอกจากนั้นแล้ว ทุกครั้งที่เสด็จไปทรงเยี่ยมเยียนวัดต่าง ๆ พระองค์ก็พระราชทานยาชุดพระราชทานแก่วัด สำหรับพระภิกษุใช้เมื่ออาพาธด้วย

สำหรับแพทย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยแพทย์เคลื่อนที่นั้น ต่างก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยใกล้ชิด และได้รับพระราชทานพระบรมราโชวาท เพื่อเป็นหลักประจำใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่เสียสละอยู่เสมอมา ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาท ซึ่งพระราชทานแก่คณะแพทย์ที่ได้ออกปฏิบัติงานรักษาพยาบาลและอนามัยเคลื่อนที่ตามแผนงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2512 มีความตอนหนึ่งว่า

"ขอชมเชยนายแพทย์ทั้งหลายที่ได้พากันออกไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวม... นายแพทย์เมื่อได้เรียนวิชาแพทย์มาแล้วจะต้องออกปฏิบัติงานด้วยความมุ่งหมายของการแพทย์คือ รักษาประชาชนให้พ้นทุกข์จากโรค... ขอนายแพทย์ทั้งหลายได้อุตุนและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานต่อไป และชักชวนเพื่อนแพทย์อื่น ๆ ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับท่านด้วย เพราะการออกไปปฏิบัติงานก็ไม่ใช่นับเป็นการประจำ ไปเป็นพัก ๆ เป็นหน่วยเคลื่อนที่ ขอให้ถือว่าเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถ เป็นการออกไปหาความรู้ และในเวลาเดียวกันก็เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ช่วยเหลือร่วมชาติและช่วยบ้านเมืองให้มั่นคงอีกด้วย..."

หน่วยทันตกรรมพระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชหฤทัยที่ห่วงใยพลานามัยของพลกนิกรเป็นอันมากในทุก ๆ ด้าน สำหรับการก่อตั้งหน่วยทันตกรรมพระราชทานนั้น ได้ทรงมีพระราชดำริสพระราชทานแก่ทันตแพทย์ประจำพระองค์ ดอนหนึ่งว่า

"ฉันต้องการให้หมอช่วยไปดูแลบำบัดทุกข์ให้แก่เด็กนักเรียนและ

ประชาชนที่อยู่ในท้องที่ทุรกันดารห่างไกลหมอ และออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมดตามความจำเป็น โดยให้จัดหน่วยเคลื่อนที่ไปบนรถยนต์และตระเวนไปตามถนนหนทางตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลในชนบท”

พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนก่อตั้งหน่วยทันตกรรมพระราชทาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งทันตแพทย์อาสาสมัครออกช่วยเหลือบำบัดโรคเกี่ยวกับฟัน รวมทั้งสอนการรักษาอนามัยของปากและฟันให้แก่เด็กนักเรียนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องที่ทุรกันดารและห่างไกลแพทย์ ให้บริการรักษาโรคฟันโดยไม่คิดมูลค่า รวมทั้งแจกแปรงสีฟันที่มีผู้ศรัทธาได้ร่วมบริจาค หน่วยทันตกรรมพระราชทานได้ออกทำการช่วยเหลือบำบัดโรคฟันให้แก่ราษฎรในท้องที่ทุรกันดารทั่วทุกภูมิภาคโดยให้หน่วยรถยนต์เคลื่อนที่

6. พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อทหาร ตำรวจ และพลเรือน อาสาสมัครผู้บาดเจ็บ 2,8,9,20,34

ในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจทางด้านนี้อย่างแท้จริง นอกจากจะได้เสด็จตรวจเยี่ยมทหารทุกเหล่าในยามปกติแล้ว ในยามที่ทหารและตำรวจต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อปราบปรามอริราชศัตรูและรักษาความสงบของประเทศชาติอยู่ตามชายแดนอันทุรกันดาร พระองค์ก็มักจะเสด็จพระราชดำเนินไปเป็นมิ่งขวัญและก่อให้เกิดกำลังใจแก่ทหารและตำรวจเหล่านั้นในเขตอันตราย โดยมีได้ทรงหวั่นเกรงต่อภัยอันตรายและความลำบากที่มีอยู่รอบพระวรกายแต่อย่างใด พระองค์มักจะทรงตรัสกับผู้ที่ใกล้ชิดเสมอว่า “...ข้าเสียดสีชีวิต เลือด เนื้อ เพื่อพวกเราอย่างกล้าหาญ เราควรจะช่วยเหลือเขาเท่าที่ทำได้...”

พระราชภารกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเป็นประจำเสมอมาก็คือ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนทหาร ตำรวจและพลเรือนอาสาสมัคร ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศชาติอยู่ตามท้องที่ทุรกันดาร และที่ได้รับบาดเจ็บจากสมรภูมิกลับมารักษายาบาลอยู่ในแนวหลัง นอกจากนั้นยังได้พระราชทานเครื่องอุปโภค บริโภค เวชภัณฑ์ต่าง ๆ อยู่เสมอมา ด้วยน้ำพระทัยที่ทรงห่วงใยผู้บาดเจ็บอยู่เสมอ พระองค์เคยรับสั่งบ่อย ๆ กับบรรดาข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จฯ ว่า “ฉันเป็นห่วงลูกของฉันที่ชายแดน” พระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับการเสด็จเยี่ยมทหาร ตำรวจและพลเรือนอาสาสมัครผู้บาดเจ็บมีมากมายดังจะได้บรรยายต่อไป

วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทรงเยี่ยมทหารที่ป่วยและบาดเจ็บจากสมรภูมิเกาหลี ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ที่อำเภออุบลูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้ก่อการร้ายได้ลอบโจมตีสังหารตำรวจขณะปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ต้องสูญเสียนายตำรวจชั้นรองผู้กำกับฯ พร้อมด้วยนายสิบ พลตำรวจ รวม 5 ราย และมีผู้บาดเจ็บอีกมาก ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนถึงหน่วยที่ตั้ง และพระราชทานสิ่งของที่จำเป็น

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 ได้เสด็จฯ ไปเยี่ยมทหาร ตำรวจและเจ้าหน้าที่ที่โรงพยาบาลจังหวัดน่าน ได้พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค และถุงของขวัญแก่ผู้บาดเจ็บโดยทั่วกัน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงิน 240,000 บาท เพื่อสร้างเรือนคนไข้ ก็นับ 59,900 บาท เพื่อซื้อเครื่องมือแพทย์

วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2511 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมทหารกรมอาสาสมัคร จองฮุงคิก ที่ได้รับบาดเจ็บจากสมรภูมิเวียดนาม และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานถุงบรรจุเครื่องอุปโภคบริโภค พร้อมด้วยวิทยุแก่ทหารที่ได้รับบาดเจ็บโดยทั่วกัน

วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2511 พระองค์ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมทหารและตำรวจที่บาดเจ็บที่สถานือนามย๋หล่มเก๊า และสถานือนามย๋หล่มลัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และได้พระราชทานรถพยาบาล เครื่องอิเล็กทรอนิกส์นาม อ็อกซิเจน เครื่องมือผ่าตัด และเครื่องเวชภัณฑ์อื่น ๆ ตลอดจนยารักษาโรค ให้แก่สถานือนามย๋หล่มเก๊าแห่ง ประมาณราคา 750,000 บาท และวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2512 ได้เสด็จเยี่ยมทหารและตำรวจที่สถานือนามย๋หล่มเก๊าอีกครั้งหนึ่ง

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่เข้าเฝ้ารับพระราชทานเครื่องเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ไปมอบให้แก่หน่วยตำรวจตระเวนชายแดน และชาวเขาอาสาสมัคร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองหมู่บ้านที่จังหวัดเชียงราย

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 พระองค์ได้เสด็จไปทรงเยี่ยมทหาร ตำรวจที่ได้รับบาดเจ็บที่โรงพยาบาลน่าน ได้พระราชทานถุงของขวัญบรรจุของใช้ที่จำเป็นกับเงินแก่ผู้บาดเจ็บและครอบครัวผู้เสียชีวิต ทั้งยังได้พระราชทานเงินจำนวน 50,000 บาท แก่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่าน เพื่อใช้จ่ายบำรุงผู้ป่วยด้วย

วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2518 เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงพยาบาลนครศรีธรรมราช เพื่อทรงเยี่ยมตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งมาพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล เนื่องจากถูกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ลอบโจมตีที่ค่ายบ้านไสหลัก ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2518 เสด็จพระราชดำเนินไปโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี เพื่อทรงเยี่ยมตำรวจตระเวนชายแดน วิทยากรลูกเสือชาวบ้าน และลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งได้รับบาดเจ็บจากการลอบทำร้ายของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ที่พักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานการปรับปรุงห้องพิเศษให้เป็นพิเศษปรับอากาศ 1 ห้อง

เมื่อมีข้าราชการทหารตำรวจหรือพลเรือน เสียชีวิตไปในการปฏิบัติภารกิจเพื่อชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพด้วยพระองค์เอง ณ วัดศรียะมาตุทุกครั้งที่ สำหรับครอบครัวทหารหาญก็จะได้รับพระบรมราชานุเคราะห์ตามความจำเป็น โดยเฉพาะปัจจุบันได้มีมูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ให้ความช่วยเหลืออยู่

สำหรับทหารและตำรวจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ได้รับบาดเจ็บพิการจนไม่สามารถรับราชการได้ดังเดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน” ขึ้นที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศูนย์ดังกล่าว เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2513 พร้อมกับพระราชทานเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับใช้ในการรักษาผู้ป่วยให้แก่ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทานนี้ด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่เปรียบมิได้แก่บรรดาทหารและตำรวจผู้พิการทุกคน

สำหรับองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกนั้น พระองค์ได้ทรงสนับสนุนให้คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือทหารผู้บาดเจ็บโดยเต็มความสามารถ ดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่เจ้าหน้าที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า

“องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกนี้ มีหน้าที่หลายอย่างหลายประการ แต่ว่าหน้าที่ตรง ๆ เหล่านี้ ต้องการความสามารถและเป็นงานที่ยากลำบาก เหน็ดเหนื่อย ต้องขอชมเชยที่ต่างคนต่างพยายามที่จะปฏิบัติให้กับทหารที่เคยปฏิบัติงานและได้รับบาดเจ็บที่ควรจะได้รับ การสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งในทางกายและทางใจ...เริ่มต้นต้องรักษาบาดแผลเดิมที่ ต่อไปก็จะต้อง

เสริมสร้างให้ร่างกายและจิตใจเข้มแข็งสมบูรณ์ ดังที่ได้ทามาสำเร็จแล้วเกือบทุกอย่าง...”

พระมหากษัตริย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีต่อทหาร ตำรวจ และพลเรือนอาสาสมัคร ผู้บาดเจ็บ ดังได้บรรยายมาแล้ว ยังผลให้เกิดคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อขวัญและกำลังใจของทหาร ตำรวจ และพลเรือนในสมรภูมิ ดังได้ยินคำกล่าวโดยทั่วไปว่า “ทหารและตำรวจอยู่ ณ ที่ใด ในหลวงก็เสด็จ ฯ ถึงที่นั่น”

7. กาเนิตราชวิทยาลัยคัลยแพทยแห่งประเทศไทย²⁸⁻³⁴

การรวมกลุ่มทางวิชาชีพของแพทย์ในเมืองไทยนั้น เสาหลักแรกของประวัติศาสตร์ตั้งแต่แพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ. 2464 โดยคณะแพทย์อาวุโส จำนวน 10 ท่าน และมีสำนักงานชั่วคราวที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มีตราของสมาคมเป็นรูปนาคกับตรีศูล ซึ่งประธานแบบโดยสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต แพทย์สมาคมได้รับพระราชทานคุณาธิคุณให้รับไว้เป็นสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2473 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมารซึ่งทรงปกครองประเทศ 7 สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรยอดยวชิราวุธ พระบรมราชชนกในสมัยที่ยังเป็นสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ ได้ทรงสมัคเป็นสมาชิกของแพทย์สมาคม ในปี พ.ศ. 2471 โดยได้หมายเลขสมาชิกที่ 387 และได้ทรงมีบทบาทหลายประการในการสนับสนุนกิจการของแพทย์สมาคม ฯ

ในปี พ.ศ. 2530 นี้ แพทย์สมาคม ฯ มีอายุครบ 66 ปี นับเป็นสมาคมวิชาชีพที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดที่ยังมีกิจกรรมอยู่ในขณะนี้

แพทย์สมาคมมีสมณและอาคารเป็นของตนเองเป็นครั้งแรก ณ ซอยศูนย์วิจัย หลังจากก่อตั้งมา 46 ปี และเป็นสิ่งที่น่าปลาบปลื้มปิติยินดีเป็นล้นพ้นที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ รับคำกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จมาทรงเปิดอาคารของแพทย์สมาคม ฯ นี้ ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 ซึ่งนับว่าเป็นพระมหากษัตริย์คุณและมหาเมฆมงคลอย่างสูงแก่แพทย์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

เมื่อมีแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทยแล้ว ต่อมาจึงได้มีองค์กรต่าง ๆ ทางกาแพทยจัดตั้งขึ้นอีกมากมาย คือ แพทยสภา สมาคมและชมรมแพทย์เฉพาะทางต่าง ๆ วิทยาลัยแพทย์แห่งประเทศไทย และราชวิทยาลัยคัลยแพทยแห่งประเทศไทย

การก่อตั้งวิทยาลัยแพทย์แห่งประเทศไทยนั้น เริ่มต้นจากวิทยาลัยคัลยแพทย์แห่งประเทศไทย โดยมีความเป็นมาที่นายกองสรเสริญในความคิดและความอุตสาหะของกลุ่มคัลยแพทย์ผู้เป็นคณะอนุกรรมการสอบความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม สาขาคัลยศาสตร์ของแพทยสภา เมื่อปี พ.ศ. 2515 ซึ่งเล็งเห็นว่าประชาชนผู้เจ็บป่วยภายในประเทศนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมากที่ต้องการบำบัดรักษาโดยวิธีคัลยกรรม บางคนก็ได้รับการรักษาที่ถูกต้องในสถานที่เหมาะสม แต่บางคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทไม่อาจจะได้รับการรักษาที่ดีและเหมาะสม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะอยู่ในท้องที่ที่ห่างไกลกับสถานพยาบาลที่ดี ทำให้ประชาชนเหล่านั้นไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพของตนให้ดียิ่งขึ้นได้ คัลยแพทย์ที่มีอยู่ในประเทศนั้นมีอยู่มากพอสมควร แต่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่ การปฏิบัติงานเพื่อประชาชนก็เป็นไปในรูปของต่างคนต่างทำที่จะทำได้ การเพิ่มพูนความรู้ของคัลยแพทย์ก็ไม่อาจจะทำได้เต็มที่ เพราะขาดสถาบันที่จะเป็นแกนนำหรือดำเนินการเรื่องนี้ ความสามัคคีของคัลยแพทย์ซึ่งจะทำให้เกิดพลังในการปฏิบัติงานก็ไม่มีเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้

คัลยแพทย์กลุ่มดังกล่าวจึงได้คิดก่อตั้งวิทยาลัยคัลยแพทย์แห่งประเทศไทยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมวิชาการความสามัคคีในหมู่คัลยแพทย์ และช่วยเหลือประชาชน การริเริ่มดังกล่าวนี้ได้เป็นแนวทางในการจัดตั้งวิทยาลัยของแพทย์สาขาอื่น ๆ ในเวลาต่อมา

โดยประกาศของแพทยสภา

วิทยาลัยคัลยแพทย์แห่งประเทศไทย ก่อตั้งวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2518

วิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย ก่อตั้งวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2526

เนื่องจากประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข คณะกรรมการของวิทยาลัยคัลยแพทย์แห่งประเทศไทย จึงได้คิดวางแผนกันตั้งแต่ระยะแรกว่าจะดำเนินการต่อไปเพื่อให้วิทยาลัย ฯ นี้ ได้รับพระมหากษัตริย์คุณอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ และให้ได้รับพระราชทานนาม “ราชวิทยาลัยคัลยแพทย์แห่งประเทศไทย” ทั้งนี้เพื่อความเป็นเกียรติและความภาคภูมิใจอันสูงส่งที่คัลยแพทย์ทุกท่านปรารถนา หลังจากได้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายสำคัญเกี่ยวกับการยกยอมาตรฐานด้านวิชาการคัลยศาสตร์ และบริการทางคัลยกรรม ซึ่งรวมทั้งการจัดตั้งโครงการคัลยแพทย์อาสาเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดาร วิทยาลัยคัลยแพทย์แห่งประเทศไทยก็ได้รับพระมหากษัตริย์คุณให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็น “ราชวิทยาลัยคัลยแพทย์แห่งประเทศไทย” กับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้เครื่องหมายพระมหามงกุฎ อยู่เหนือเครื่องหมายของวิทยาลัยดังกล่าวได้ตามหนังสือแจ้งจากสำนักพระราชวังราชาร ลงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2523 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 83 ฉบับพิเศษ หน้า 8-14 เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2525

พระราชกรณียกิจทั้งหลายในด้านการแพทย์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงบำเพ็ญตลอดมา นับตั้งแต่พระองค์เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัตินั้น ได้ส่งผลให้กิจการแพทย์ของไทยในสมัยปัจจุบันเจริญรุดหน้าทัดเทียมอารยประเทศ และการที่ทรงห่วงใยต่อความเจ็บป่วยของข้าราชการบริพาร ทหาร ตำรวจ และราษฎรทั่วไป หรือควรจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ต่อไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินในด้านกิจการแพทย์นี้ เปรียบดังความเอื้ออาทรของพ่อที่มีต่อลูก สมดังพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ว่า²⁴

“พระบารมีแผ่ปกป้องกัน
เหล่าพสกนิกร
ดั่งชนกอพร
ดั่งครอบครัวอยู่เย็น
นาค
อุ่นเกล้า
รักษะบุตร
พ่อคัมสุขเกษม”

พระเกียรติคุณทางด้านการแพทย์^{20,26}

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชหฤทัยห่วงใยสวัสดิภาพและอนามัยของประชาชนทั่วประเทศและได้ทรงสนับสนุนกิจการในด้านแพทย์ทุกสาขาวิชาให้เจริญ ทั้งในด้านเกี่ยวกับโรงเรียนแพทย์และในด้านงานสาธารณสุขของชาติ ทรงสนพระทัยในการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อการพัฒนาในทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์การแพทย์ และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ได้ทรงศึกษาวิชาแพทยศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ ทั้งโดยพระองค์เองและจากแพทย์ โดยเฉพาะในวิชาที่เกี่ยวกับกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา เกสัชวิทยา และวิชาอื่น ๆ ในขอบเขตที่สามารถจะพระราชทานความคิดเห็นในทางปฏิบัติได้อย่างดีเยี่ยม และทรงเป็นแบบอย่างของ “การเสียสละ” แก่บรรดาแพทย์ทั้งหลายในการเสด็จพระราชดำเนิน ทรงเยี่ยมราษฎรและปฏิบัติพระราชภารกิจทั้งปวงเพื่อส่วนรวม แม้ว่าพระองค์จะมีได้ทรงอยู่ในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม แต่ก็ทรงพร้อมด้วยพระเกียรติคุณ

ทางการแพทย์ สถาบันทางการแพทย์ทั้งในและต่างประเทศ จึงทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระเกียรติคุณทางการแพทย์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามลำดับดังนี้

1. ราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งอังกฤษ ทูลเกล้าฯ ถวายสมามชิกกิตติมศักดิ์ราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งอังกฤษ เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2527 ณ ห้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท
2. มหาวิทยาลัยมิดเดิล ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 ณ สวนอัมพร
3. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2530 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา

สมเด็จพระภูมิพลมหาราชของชาวไทย

พระราชกรณียกิจที่ได้บรรยายมาแล้วเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งในพระกรณียกิจน้อยใหญ่ที่ปวงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระวิริยอุตสาหะตรากตรำบำเพ็ญต่อเนื่องมาตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ซึ่งล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎร์ และความมั่นคงของชาติทั้งสิ้น รัฐบาลและประชาชนไทยทั่วประเทศจึงได้พร้อมใจกันถวายพระพรสมัญญา "สมเด็จพระภูมิพลมหาราช" แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและความสามัคคีของคนไทยทั้งชาติ ด้วยความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นยิ่งใหญ่นี้ ไชยสถาน ประดุจท้องฟ้า ซึ่งหาที่สิ้นสุดมิได้

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษาของสมเด็จพระภูมิพลมหาราช แพทยสมาคมในนามของแพทย์ไทยทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองไทยหรือต่างประเทศขอถวายพระพรชัยมงคล อัญเชิญอนุภาพของคุณพระศรีรัตนตรัยและสรรพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก และคุณพระสยามเทวาธิราช กับทั้งพระบรมเดชานุภาพของสมเด็จพระปรมหา กษัตริย์ราชเจ้า จงอริบถนาคดาลดลให้สมเด็จพระภูมิพลมหาราชทรงพระเจริญ สุขสวัสดิ์พระชนมายุวัฒนาเจริญกาล ปราศจากโรคพาหุอันอันตรายทั้งปวง สถิตเสถียรในพระมหากษัตริย์ราชสมบัติเจริญจำรัสด้วยพระเกียรติคุณอดุลยยศปรากฏจรัสไปทั่วทุกคาบทิศ ทรงเป็นร่มโพธิ์ทองของบรรดาแพทย์และพลกนิกรชาวไทยตลอดชั่วกาลนาน

เอกสารอ้างอิง

1. สมลักษณ์ ไชยสุ. พระพรชัยวัตรทางด้านการสาธารณสุข พระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชนและพระราชกรณียกิจ 26 ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2514.
2. พระภัทรนพราช ประมวลพระบรมฉายาภรณ์ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2520.
3. ประกาศ รัฐบาล. หนังสืออรรถาธิบาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2528.
4. กรมตุลาการ. ที่ระลึกครบรอบ 87 ปี กรมตุลาการ (ฉบับพิเศษคล้ายแก้ว). 2524. (ไม่แจ้งที่พิมพ์)
5. สิทธิศักดิ์. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. สมุดภาพ ๑๖. 5 ธันวาคม 2511. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตุลภา, 2511.
6. กองบรรณาธิการนิตยสาร "ดิฉัน" สามมหาราชแห่งจักรีวงศ์ ฉบับพิเศษในหลวงพระชนมายุครบ 60 พรรษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติประชาไทย, 2528.
7. ทองหล่อ กอแก้ว. พระภูมิพลมหาราช (ธนาคารกสิกรไทย จัดพิมพ์ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ วันที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2530). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ, 2530.
8. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. พระนามมีปกเกล้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชประวัติสังเขป และพระราชกรณียกิจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตุลภา, 2518.
9. พระพรหม ธรรมาภรณ์. บรมมีพระมหากษัตริย์. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2517.
10. ราชกิจจานุเบกษา. ฉบับจดหมายเหตุ. พ.ศ. 2498.
11. อัครวัฒน์ โอธานุเคราะห์. ในหลวงของเรา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2519.
12. ที่ระลึก 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : บริษัทพิษนิทัศน์ (ประเทศไทย) จำกัด, 2525.
13. คณะกรรมการจัดทำหนังสือเวียนนิสิต. เวชชนิต 2515. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2517.
14. พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส สำนักนายกรัฐมนตรีจัดพิมพ์เนื่องในวาระเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2518.
15. วิเศษย์ เจริญสุข. ในหลวงของเรา. บทความจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับที่ 8297 ประจำวันที่ 9 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2523 : 2.9.
16. พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านสาธารณสุข. บทความจากหนังสือพิมพ์มาตุภูมิ ฉบับที่ 2380 ประจำวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 : 8.
17. รายงานกิจการ พ.ศ. 2527-2528 มูลนิธิอานันทมหิดล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2528.
18. มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ คำนึงกิจการครบ 25 ปี ราชประชานุเคราะห์สาร ฉบับพิเศษพุทธศักราช 2528. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2528.
19. 59 พรรษา สมเด็จพระภูมิพลมหาราช. บทความจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับประจำวันศุกร์ที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2529 : หน้าพิเศษ 1.
20. วิทยา จารุพนผล. ในหลวงกับราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย. แพทยสมาคม 2530 : 16 : 458-465.
21. กระทรวงสาธารณสุข. ความก้าวหน้าของการสาธารณสุขในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (ที่ระลึกในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี พ.ศ. 2526). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักข่าวพาณิชย์, 2525.
22. จ้อย เกียรติพงษ์. ประวัติการแพทย์สมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : หน่วยงานพิมพ์โรงพยาบาลศิริราช, 2525.
23. ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. วิสุทธิ กิพรัตน์. ราชสำนักสยามยุคพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม, 2528.
24. ธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด. เฉลิมพระเกียรติและรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. 2510-2520). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
25. มูลนิธิราชประชานุเคราะห์. พระราชทานกานันต์มูลนิธิครบ 20 ปี (23 สิงหาคม พ.ศ. 2526). กรุงเทพฯ : ซีพีการพิมพ์, 2526.
26. กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมิดเดิล. พิธีพระราชทานปริญญาบัตรประจำปีการศึกษา 2529 (2 กรกฎาคม 2530). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทวนกนก, 2530.
27. กระทรวงสาธารณสุข. อนุสรณ์สาธารณสุขครบรอบ 40 ปีแห่งการสถาปนากระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2485-2525. กรุงเทพฯ : สภาประชาพาณิชย์, 2525.
28. อุดมย์ วิชัยกุล. แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ครบรอบ 60 ปี. แพทยสมาคม 2524 : 10 : 367-368.
29. ประวัติของแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. วารสารสุขภาพ 2524 : 10 : 9-10.
30. ข้อบังคับแพทย์สภาว่าด้วยวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2518. ราชกิจจานุเบกษา 2518 : 92 (ตอนที่ 99 ฉบับพิเศษ) : 1-9 (23 พฤษภาคม 2518).
31. ข้อบังคับแพทย์สภา ว่าด้วยราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2524. ราชกิจจานุเบกษา 2524 : 94 (ตอนที่ 83 ฉบับพิเศษ) : 8-14 (16 มิถุนายน 2525).
32. จรัส สุวรรณเวลา. ทุ่งธรรม ลัดพลี. ความเป็นมาของการก่อตั้งวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย. แพทยสมาคม 2518 : 4 : 446.
33. ทุ่งธรรม ลัดพลี. ความฝันอันสูงสุด กำเนิด "ราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย" การประชุมประจำปีครั้งที่ 5 ราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย 2523 : 5 : 108-111.
34. ธีระ ลิ้มคิล. "ราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย". การประชุมวิชาการส่วนภูมิภาค ครั้งที่ 1 ราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย 2528 : 71-79.